

Jací si myslíme, že jsme, a jací se zdáme být

Odborníci Psychologického ústavu české Akademie věd se zaměřili na vnímání typického národního charakteru. Zajímalo je, jak se liší profil typického Čecha v očích nejbližších sousedů, tedy Němců, Poláků, Rakušanů a Slováků, jak příznačný český naturel popisují samotní Češi a do jaké míry se tato zjištění shodují s posuzováním reálných Čechů.

Do projektu bylo zapojeno přes čtyři tisíce studentů ze sedmi českých vysokých škol ve věku od 18 do 88 let, sto dospělých od 24 do 82 let a přes patnáct set posluchačů německých, polských, rakouských a slovenských vysokých škol, jejichž průměrný věk se pohyboval okolo 24 let. Výzkum byl realizován v kontextu tzv. pětifaktorového modelu osobnosti, úkolem dotazovaných tedy bylo posoudit charakteristického představitele pěti středoevropských zemí – Čecha a jeho čtyři nejbližší sousedy – pomocí různých slov popisující osobnost.

V rámci výzkumu se odborníci zaměřili na tři tematické podoblasti, z nichž první si kladla za cíl zjistit, jak se čeští respondenti shodují při posuzování národních charakteristik s ohledem na věk, pohlaví, místo bydliště a formu dotazování. Zjistilo se, že míru shody více ovlivňuje věk dotazovaných, než jejich bydliště, protože odpovědi studentů z různých koutů republiky si navzájem odpovídaly výrazněji než ty mezi vysokoškoláky a dospělými. Výjimkou je v tomto případě Slezská univerzita, jejíž studenti posuzovali typického Poláka jinak než studenti ostatních škol, což zřejmě způsobila častější možnost kontaktu mezi Čechy a Poláky v této příhraniční oblasti. Typického Čecha pokládají dospělí za více, způsobilejšího, cílevědomějšího, důvěřivějšího a disciplinovanějšího, než jak jej vnímají vysokoškoláci. Nejvyšší shoda mezi generacemi i mezi lidmi pocházejících z různých oblastí byla zaznamenána u charakteristiky typického Němce a Rakušana. Pohlaví dotazovaných ani způsob sběru dat podle výsledků výzkumu nevede k rozdílným profilům národních charakteristik.

Druhá dílčí studie zkoumala, zda je vnímání národních charakterů stabilní nebo zda se v průběhu času mění. Vycházela při tom z podobného výzkumu z roku 2003, kterého se účastnilo 71 studentů Masarykovy univerzity, jejichž odpovědi byly téměř identické s odpověďmi studentů i dospělých z roku 2008. Výzkumníky rovněž zajímalo, jak se ve vnímání typického Čecha liší naši nejbližší sousedé. Vyšlo najevo, že nejpodobněji na Čechy nahlíží Němci a Rakušané, zatímco mezi Slovanskými sousedy panuje jen střední míra shody. Nejvíce si v posouzení typického Čecha odporují Slováci s germánskými státy, podle kterých jsme například méně svědomití, než podle Slováků. Ty nás zase na rozdíl od německy mluvících zemí charakterizují jako asertivní, neskromní, aktivní a nepoddajní. Vnímání dominance Čechů u obyvatel Slovenska je pravděpodobně ovlivněno soužitím ve společném státě. Z výsledků výzkumu dále vyplynulo, že charakteristika českého národního charakteru očima Čechů nekoresponduje s tím, jak nás popisují studenti ze sousedních států. Naši sousedé nás vnímají pozitivněji, než my sami. Zajímavostí je, že čeští vysokoškoláci opakovaně připisují typickému Čechovi velmi nízkou míru přívětivosti.

Ve třetí oblasti výzkumu odborníci zjistili, že vnímání českého národního charakteru a reálné vlastnosti Čechů (ty se získaly jak sebezposouzením dotazovaných Čechů, tak i profily odvozenými z posouzení jiných lidí) spolu nekorespondují – výrazněji v případě, kdy typického Čecha popisovali cizinci.

Výsledky jste pěkně vypsala. Dobře se to čte, ale chybí v tom prezentace těch statistik. Nevím, jak si má čtenář představit např. „střední míru shody“ nebo o kolik „méně svědomití“ podle N a R jsme. Tím děláme lidem medvědí službu – budou si ty rozdíly představovat větší, než doopravdy jsou. Zkuste to prosím ještě jednou.

SJ